

ชุด นิทานชาดกร้อยกรอง

มหากบิลวานร

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

หนังสืออ่านเพิ่มเติมภาษาไทย เสริมคุณธรรมจริยธรรม

ชุด นิทานชาดกร้อยกรอง

เรื่อง มหากบิลวานร

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

หนังสืออ่านเพิ่มเติมภาษาไทย เสริมคุณธรรมจริยธรรม

ชุด นิทานชาดกร้อยกรอง

เรื่อง **มหากบิลวานร**

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

“อันความเสียสละ
ปกป้องผองภัยพาล
จะนำความผาสุก
ปกครองด้วยธรรมา

ไม่ลดละความกล้าหาญ
ให้อยู่สุขทุกเวลา
กำจัดทุกข์ให้บรรเทา
คือวิถีของผู้นำ”

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สถาบันภาษาไทย ดำเนินการจัดพิมพ์

ISBN 978-974-650-998-5

พิมพ์ครั้งที่ ๑ แจกสถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พ.ศ. ๒๕๕๒ จำนวน ๒๕,๐๐๐ เล่ม

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๘๘ ๕๓๔๖-๓

โทรสาร ๐ ๒๖๒๘ ๕๓๔๓

สำนักพิมพ์องค์การค้ำของ สกสค. จัดพิมพ์

๒๒๕๕ ถนนลาดพร้าว แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐

โทร. ๐ ๒๕๓๘ ๓๐๓๓ ต่อ ๔๑๒-๔๑๖ โทรสาร ต่อ ๔๑๕

www.suksapan.or.th

คำนำ

นิทานชาดกเป็นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนามีที่มาจากพระไตรปิฎก เนื้อหาเกี่ยวกับอดีตชาติของพระพุทธเจ้าที่ได้บำเพ็ญบารมีอย่างแรงกล้าในแต่ละชาติ มีทั้งหมด ๕๕๐ เรื่อง เรียกโดยทั่วไปว่า พระเจ้าห้าร้อยชาติ หลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยด้วย ได้นำนิทานชาดกมาเล่าเชิงเปรียบเทียบให้เข้าใจธรรมะได้โดยง่าย อาศัยบทบาทของตัวแสดงในนิทาน ทั้งเทวดา คน และสัตว์ต่างๆ เป็นผู้บอก ชี้แนะให้เข้าใจถึงสิ่งที่ควรปฏิบัติ และไม่ควรปฏิบัติ ถือเป็นการสอนคติธรรมและจริยธรรมทางหนึ่ง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มอบหมายสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมภาษาไทย เสริมคุณธรรมจริยธรรม ชุด นิทานชาดกร้อยกรอง ขึ้น เพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยเน้นอ่านออกเสียงบทร้อยกรองเป็นเบื้องต้น เพื่อความชื่นชอบบทร้อยกรองต่อไปในอนาคต นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านต่างๆ ควบคู่ไปกับการเรียนภาษาไทยด้วย

เรื่อง มหากบิลวานร เป็นหนังสือเล่มหนึ่งในจำนวน ๘ เล่ม ของหนังสืออ่านเพิ่มเติมภาษาไทย เสริมคุณธรรมจริยธรรม ชุด นิทานชาดกร้อยกรอง เหมาะสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ส่งเสริมคุณธรรมด้านความเสียสละ อันมีคุณค่าต่อตนเองและสังคมส่วนรวม ประพันธ์ด้วยบทร้อยกรองอันไพเราะ มีคุณค่า และอ่านเพลิน โดยนางสาวไบนุญ สกุลกรณาอารีย์ นักประพันธ์เยาวชนดีเด่น จากโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) และภาพประกอบโดยนายปรัชญา วุฒิช่าง นักวาดภาพประกอบชั้นเยี่ยม ทั้งนี้ ได้จัดทำกิจกรรมท้ายเรื่องสำหรับครูผู้สอนนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะ ฟัง พูด อ่าน เขียน และคิด ของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมเล่มนี้จะช่วยครูผู้สอนพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยให้น่าสนใจ มีชีวิตชีวา และบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมไปพร้อมกัน ขอขอบคุณผู้ประพันธ์ ผู้วาดภาพประกอบ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้หนังสือสำเร็จลุล่วงด้วยดีมา ณ โอกาสนี้

(คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๑

ชาตกเป็นเรื่องเล่า
นิทานอุทาหรณ์
มีในพระไตรปิฎก
นิทานนี้มีมา
เสวยพระชาติโพธิสัตว์
หำร้อยชาติวาร
บางชาติเป็นสัตว์ไพร
ทุกชาติอาจน้อมนำ
วรรณศิลป์ในนิทาน
ข้อคิดข้อเตือนใจ
สั่งสมคุณความดี
ปราสาทองค์เรืองรอง
นทีใหญ่ไพศาล
แนวป่าลั่นเรียงราย
เด็กเด็กพึงสังวร
ปราดเปรี๊ญทุกเรื่องเขี้ยว
ยิ่งอ่านซาบซาบจิต
โน้มน้ำใจให้น่าตน

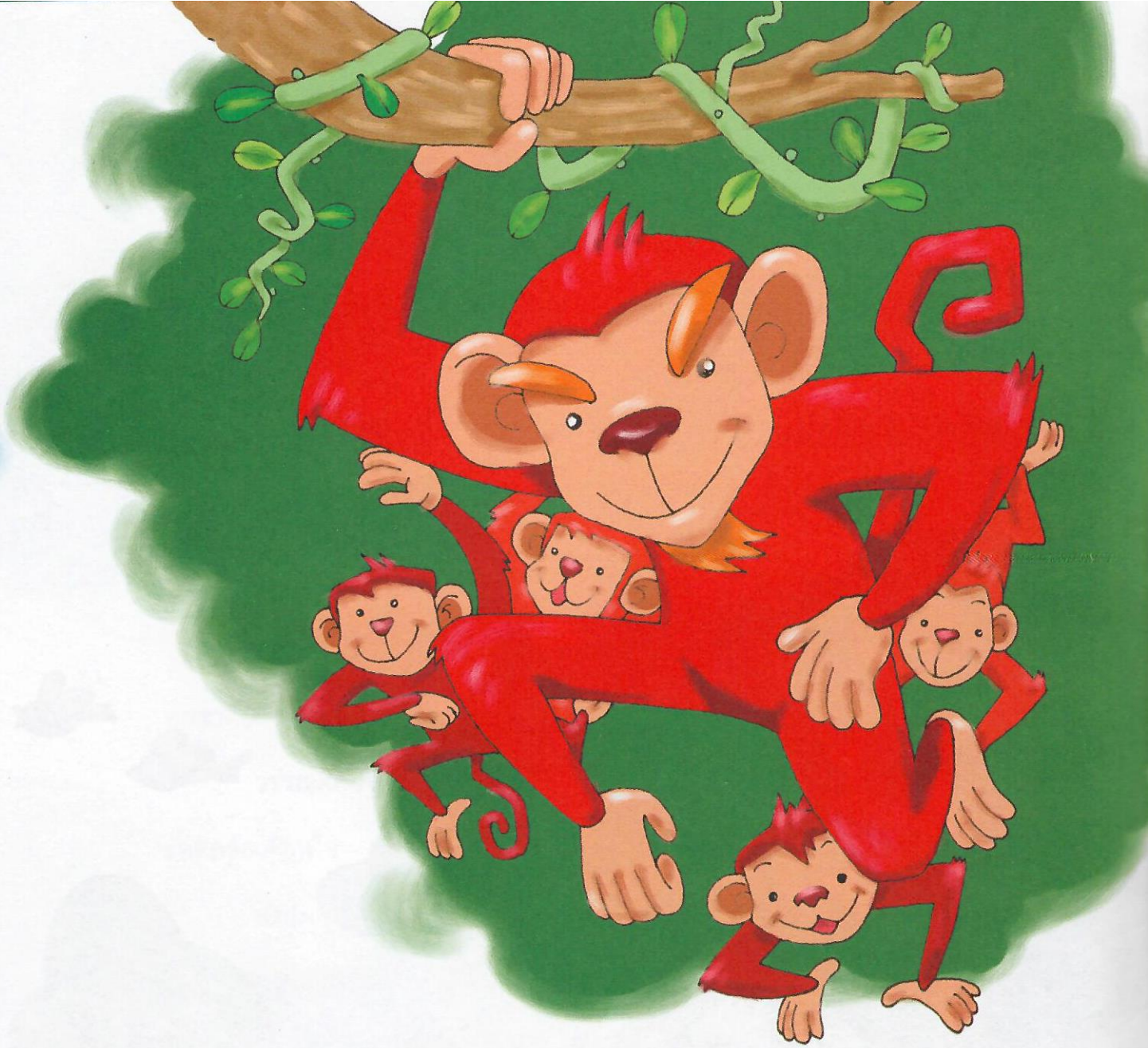
พระพุทเจ้าชาติปางก่อน
ทรงสั่งสอนปวงประชา
ตรัสสาธกเลิศคุณค่า
ก่อนเพลายุทธกาล
เวียนในวัฏสงสาร
ก่อนถึงกาลบรรลุนิพพาน
กบฏใหญ่ชวนให้ข้า
กุศลกรรมที่เข้าไป
นับเป็นงานทันสมัย
ละเมียดละไมในครอง
พูนทวีหนึ่งเป็นสอง
เริ่มจากกองของดินทราย
เริ่มจากธารเพียงหนึ่งสาย
เริ่มจากไม้เพียงหนึ่งเดียว
ชาตกสอนให้ฉลาดเฉลียว
อ่านหลายเที่ยวเขี้ยวชาญกล
ละเมียดคิดพินิจผล
เป็นคนดีมีคุณธรรม

ภาพยี่ห้อ ๑๑

กล่าวความตามตำนาน
สอนธรรมนำความดี
ชาติหนึ่งพระโพธิสัตว์
ยิ่งใหญ่ด้วยปัญญา

ถึงนิทานชาดกนี้
แก่ผู้มีใจศรัทธา
ทรงอุบัติเป็นลิงป่า
ชื่อมหากบิลวานร

กำลังหาข้างสาร
เป็นสุขในดงดอน
พำนักในกลางป่า
ไม้ไผ่มีลำธาร

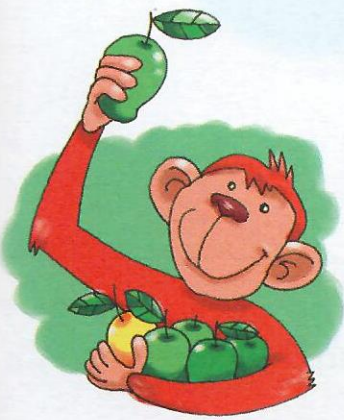
บริวารสโมสร
แปดหมื่นตัวทั่วหิมพานต์
เป็นเคหาอยู่สำราญ
ต้นมะม่วงขึ้นมากมาย

มะม่วงผลโตใหญ่
อาจก่ออันตราย
มหากบิลวานร
หากคนรู้ความจริง

หวานจับใจมีหลากหลาย
ส่งผลร้ายต่อฝูงลิง
ทบทวนย้อนภัยร้ายยิ่ง
จะติดตามถามที่มา

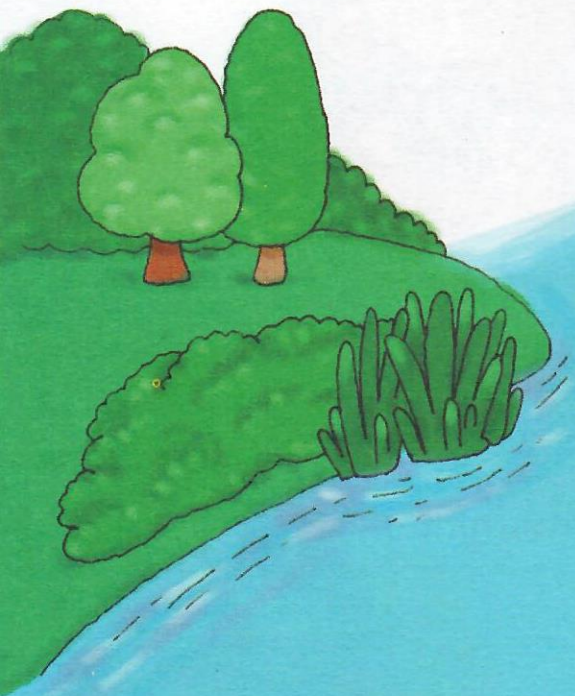
สั่งให้เก็บมะม่วง
 สุกดิบหยิบอย่าช้า
 มะม่วงผลหนึ่งแฝง
 ลิงป่าชะล่าใจ

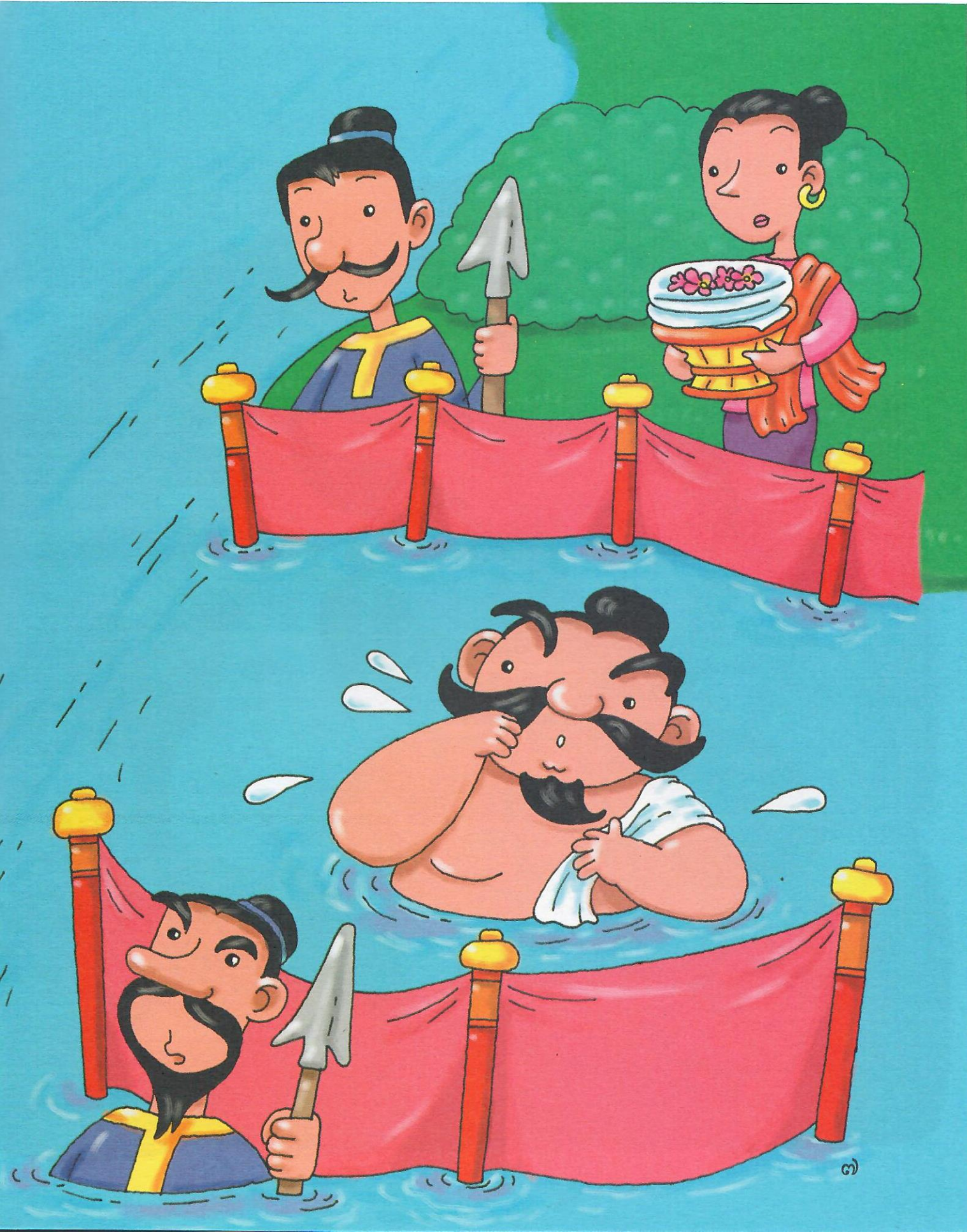
ที่จะร่วงลงธारा
 ลิงถ้วนหน้าทำตามไป
 รังมดแดงท่อหุ้มไว้
 จึงมิได้เก็บกลับมา

มะม่วงสุกผลนั้น
ไหลตามสายน้ำพา
พระเจ้าพรหมทัต
ลงสรลงลำธารนี้

ก็ปล้นร่วงลงธารา
พระราชอาบที่
องค์กษัตริย์พาราณสี
พบมะม่วงในวาริน

เสวยพอพระทัย
พรานป่าที่เคยกิน
จึงไปตั้งพลับพลา
เก็บเสวยอยู่ทุกวัน

ทรงถามไถ่ใคร่ลยีน
นำเสด็จโดยเร็วพลัน
ใกล้กับป่ามะม่วงนั้น
พร้อมเสนาอำมาตย์ปวง

คีนหนึ่งลิงฝูงใหญ่
สูกดิบหียบทุกพวง
รับสั่งให้ทหาร
ฝูงลิงจึงหนีมา

แอบย่อ่งไปเก็บมะม่วง
กษัตริย์หวงจึงโกรธา
เร่งจัดการยิงลิงป่า
บอกพญาแห่งวานร

หัวหน้ายอมอุทิศ
 ห่วงใยใจอาทร
 เชื่อมต่อกับเถาวัลย์
 ปีนป่ายเหนือลำธาร

พลีชีวิตรับทุกขร้อน
 ทอดกายาเป็นสะพาน
 ผูลิงนั้นจึงข้ามผ่าน
 สู่อีกฝั่งพ้นผองภัย

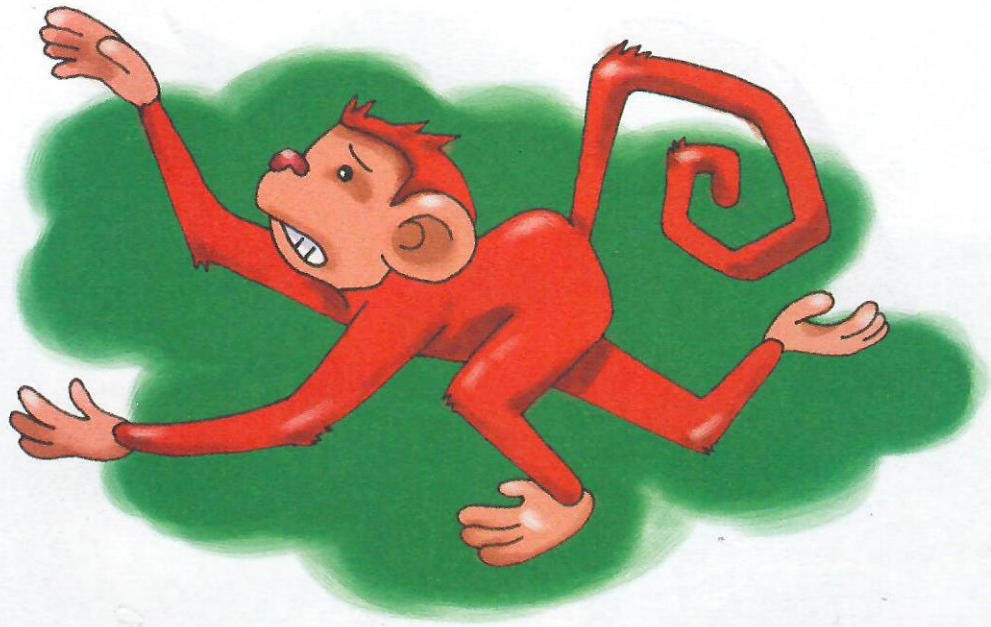
ฝ่ายพระเทวทัต
กระโดดลงเร็วไว

ที่อุบัติเป็นลิงใหญ่
เหยียบหัวใจพญาลิง

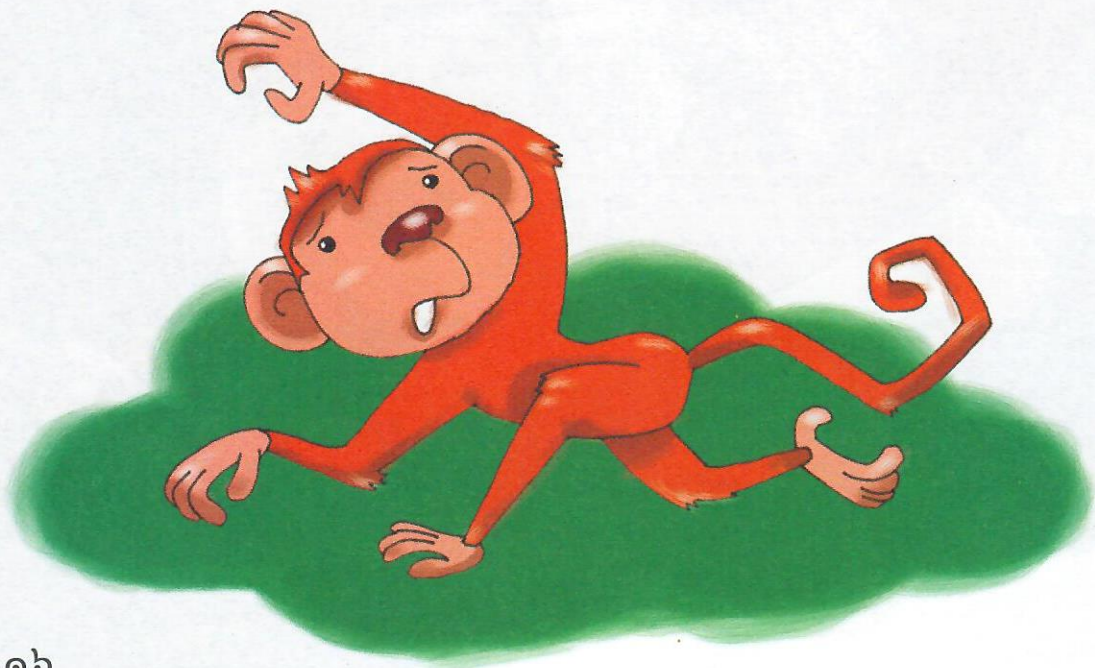

มหากบิลวานร
บาดเจ็บถูกทอดทิ้ง
พระเจ้าพรหมทัต
จึงมีดำรัสให้

ใจรอนรอนไม่ไหวดิ้ง
ลูกน้องลิงวิ่งหนีไป
เห็นเด่นชัดอยู่ไม่ไกล
รับวานรมารักษา

มหากบิลวานร
 “ผู้นำล้าปัญญา
 อันความเสียสละ
 ปกป้องผองภัยพาล
 จะนำความผาสุก
 ปกครองด้วยธรรมา

จึงสั่งสอนพระราชา
 แก้ปัญหาบริวาร
 ไม่ลดละความกล้าหาญ
 ให้อยู่สุขทุกเวลา
 กำจัดทุกข์ให้บรรเทา
 คือวิถีของผู้นำ

คุณงามและความดี
พระองค์จงจดจำ
เสร็จสิ้นคำสั่งสอน
ชีวิตรื่นทุกขันธ์

ประกาศชี้การกระทำ
เพื่อความสุขของทุกคน”
องค์वानรสิ้นชีพชนม์
เหลือแต่ผลแห่งความดี

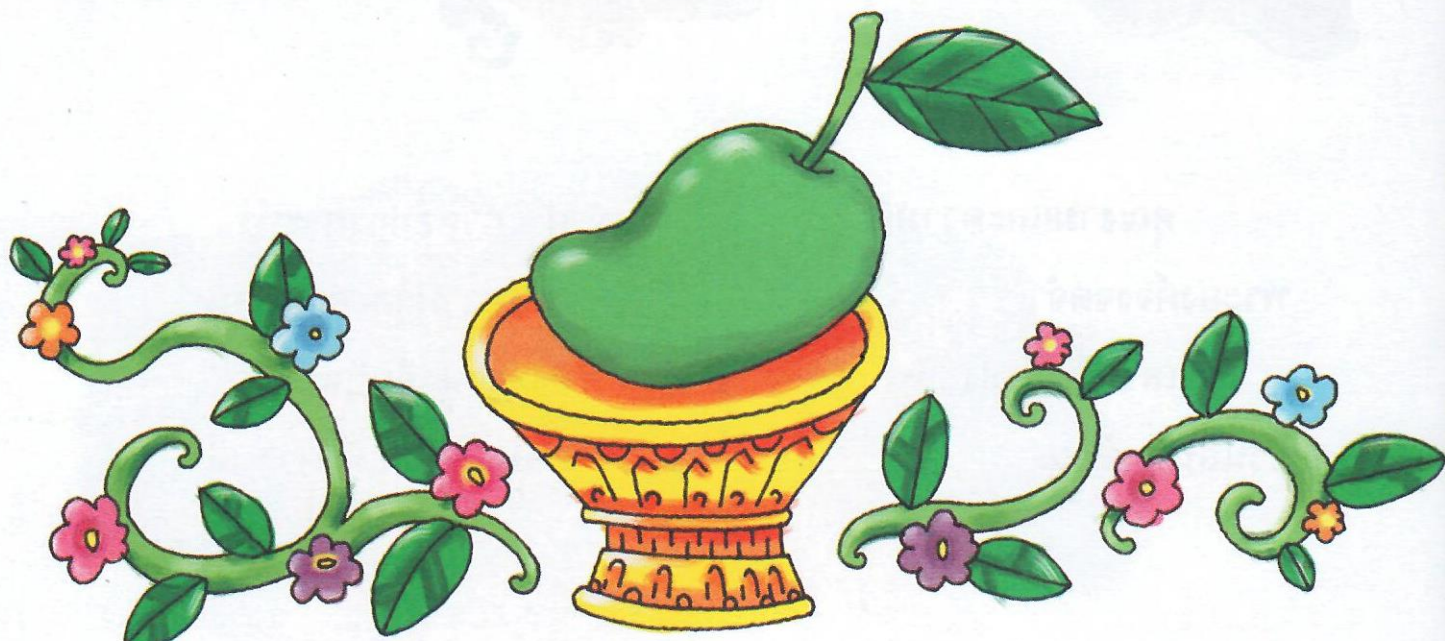
หยิบยกขาดกบหนึ่
วิธีผู้นำบำเพ็ญ
เสียดสละสร้างควมรุ่มเย็น
เกิดแก่ส่วนรวมร่วมกัน
สิ้นเภทภัยร้ายร้อยพัน
ดำรงชีพด้วยน้ำใจ
เห็นแก่สังคมส่วนใหญ่
สืบสร้างสุขอย่างยาวนาน

เพื่อสอนหน้าที่

ผลที่แลเห็น

ไร้ทุกข์สุขสันต์

รู้จักการให้

อธิบายศัพท์

กำลังห้าข้างสาร

ขาดก

ดำรัส

ตำนาน

พญา

เสวย

ศาสดา

หิมพานต์

อุบัติ

อุทิศ

เป็นสำนวนไทยแปลว่า มีพลังกำลังมาก

เรื่องราวของพระพุทธเจ้าที่มีมาในชาติก่อนๆ

คำพูดของเจ้านาย คำพูดของพระมหากษัตริย์

เรื่องราวที่เล่ากันสืบต่อมา

ผู้เป็นใหญ่, เจ้าแผ่นดิน, ผู้เป็นหัวหน้า

เป็นคำราชาศัพท์ แปลว่า กิน

ผู้ตั้งลัทธิศาสนา

ชื่อป่าในวรรณคดีหรือชื่อป่าแนวแถบเมืองเหนือ
ของอินเดีย

เกิด

ให้ ยกให้ สละให้โดยเจาะจง

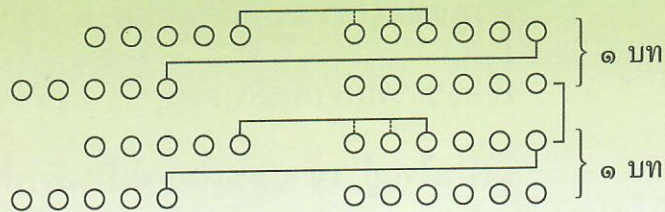
ความรู้เพิ่มเติม

ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับชาดก

เรื่อง มหากบิลวานร มาจาก มหากปิชาดก

แผนผังคำประพันธ์

กาพย์ยานี ๑๑

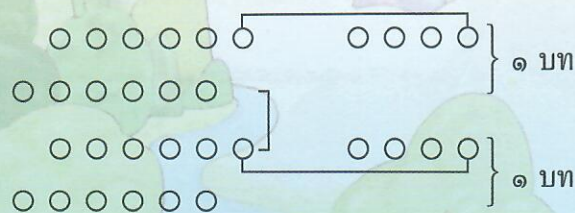

ตัวอย่าง

กล่าวความตามตำนาน
สอนธรรมนำความดี
ชาติหนึ่งพระโพธิสัตว์
ยิ่งใหญ่ด้วยปัญญา

ถึงนิทานชาดกนี้
แก่ผู้มีใจศรัทธา
ทรงอุบัติเป็นลิงป่า
ชื่อมหากบิลวานร

กาพย์ฉบัง ๑๖

ตัวอย่าง

สิ้นเภทภัยร้ายร้อยพัน
ดำรงชีพด้วยน้ำใจ
เห็นแก่สังคมส่วนใหญ่
สืบสร้างสุขอย่างยาวนาน

ไร้ทุกข์สุขสันต์
รู้จักการให้

กิจกรรมท้ายเรื่อง (ทำในสมุดหรือกระดาษอื่น)

๑. กิจกรรมด้านภาษา

๑.๑ จัดเรียงลำดับโครงเรื่อง ตั้งแต่ข้อ ๕-๑๐ แล้วเรียงประโยคตามเรื่อง เป็น ๑ ย่อหน้า

๑. มหากบิลวานรปกครองบริวารอยู่กลางป่าหิมพานต์ จำนวนแปดหมื่นตัว
๒. ไม้อไกลจากป่าหิมพานต์มีมะม่วงผลโตใหญ่ ขึ้นอยู่คดขึ้น
๓. มหากบิลวานรคิดว่ามะม่วงจะมีภัยมาสู่วานร จึงสั่งให้เก็บมะม่วงทั้งสุกและดิบให้หมด
๔. มะม่วงผลหนึ่งแผ่รังมดแดง ถึงป่ามองไม่เห็นจึงมิได้เก็บมะม่วง หล่นลอยไปตามสายน้ำ
๕. พระเทวทัตถึงใหญ่ กระโดดลงบนหัวใจพญาวานร
๖. พระเจ้าพรหมทัตลงสรในลำธาร และได้เสวยผลมะม่วงที่แผ่รังมดแดง
๗. มหากบิลวานรจึงทอดกายเป็นสะพานเหนือลำธารให้บริวารข้ามไป
๘. พระเจ้าพรหมทัตเสวยผลมะม่วงทุกวัน และทรงห้ามผู้อื่นเก็บ
๙. ฝูงลิงป่าขโมยเก็บมะม่วง พระเจ้าพรหมทัตจึงสั่งให้ทหารยิงทิ้ง
๑๐. ฝูงลิงบอกมหากบิลวานรให้ช่วยแก้ปัญหา
๑๑. พระเจ้าพรหมทัตทรงรับมหากบิลวานรมารักษา
๑๒. มหากบิลวานรสิ้นชีพ

๑.๒ เขียนคำศัพท์ลงในช่องให้ตรงกับความหมายที่กำหนด
ตัวอย่าง

		◡	
ว	า	ร	น

น้ำ

◡					◡
ห					ต

ชื่อป่าแถบเมืองเหนือของอินเดีย

◡		◡	
		ร	

คำพูดของพระมหากษัตริย์

◡		◡		◡		◡					
ก	า										ร

มีพละกำลังมาก

๑.๓ อ่านและเรียงลำดับคำตามพจนานุกรม แล้วเลือกคำที่นักเรียนชอบมาแต่ง
ประโยค ๕ ประโยค

๑. ศรัทธา	๒. หิมพานต์	๓. พำนักร	๔. พาราณสี
๕. วาริน	๖. หารษา	๗. มหากบิลวานร	
๘. อุทิศ	๙. ชาดก	๑๐. เสียดสะ	

ตัวอย่างการแต่งประโยค

คำ

ประโยค

ศรัทธา

เขามีศรัทธาในพระพุทธศาสนา

๑.๔ อ่านคำที่กำหนดแล้วเขียนว่าเป็นแม่ ก กา หรือมาตราตัวสะกดใด

อันความเสียสละ ไม่ลดละความกล้าหาญ
คุณงามและความดี ประกาศชี้คุณธรรม

ตัวอย่าง

อัน	ความ	เสีย	สละ
กน	กม	ก กา	ก กา

ไม่	ลด	ละ	ความ	กล้า	หาญ

คุณ	งาม	และ	ความ	ดี

ประ	กาศ	ชี้	คุณ	ธรรม

๒. กิจกรรมด้านเนื้อเรื่อง

๒.๑ ตอบคำถาม

- ๑) หัวหน้าพญาวานรซึ่งปกครองบริวารแปดหมื่นตัวอยู่ในป่าหิมพานต์ ชื่ออะไร
- ๒) ลิงป่าพระโศภิตสัตว์มีกำลังเป็นกึ่งเท่าของลิงบริวาร
- ๓) พระเจ้าพรหมทศแห่งกรุงพาราณสีพบมะม่วงที่ใด
- ๔) ลิงป่าพระโศภิตสัตว์มีบทบาทสำคัญอย่างไรในนิทานเรื่องนี้
- ๕) หากนักเรียนเป็นลิงป่าพระโศภิตสัตว์ ซึ่งได้รับบาดเจ็บสาหัส จะละทิ้งบริวารหรือไม่ เพราะเหตุใด

๒.๒ อ่านนิทานแล้วเขียนหรือพูดแสดงความคิดเห็น

- ๑) นักเรียนเคยได้ยินเรื่องราวในประวัติศาสตร์หรือเรื่องราวในชีวิตประจำวันที่มีลักษณะเช่นเดียวกับนิทานเรื่องนี้บ้างหรือไม่ ลองยกตัวอย่างให้เพื่อนๆ ฟัง
- ๒) นักเรียนคิดว่ามหากบิลวานรมีลักษณะของการเป็นผู้นำที่ดีหรือไม่ อย่างไร (การตอบ ให้เน้นลักษณะของผู้นำที่ดี ต้องรู้จักป้องกันอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นกับบริวาร เสียสละความสุขส่วนตนเพื่อบริวาร ปกครองบริวารด้วยขันติธรรม เมตตาธรรม ฯลฯ)

เฉลยคำตอบ

๑.

๑.๑ บ ๘ ๕ ๑๐ ๗ ๕

๑.๒ หิมพานต์ ดำรัส กำลังห้าข้างสาร

๑.๓ ๕ ๔ ๓ ๗ ๕ ๑ ๑๐ ๖ ๒ ๘

๑.๔

ไม่	ลด	ละ	ความ	กล้า	หาญ
ก กา	กต	ก กา	กม	ก กา	กน

คุณ	งาม	และ	ความ	ดี
กน	กม	ก กา	กม	ก กา

ประ	ภาศ	ชี้	คุณ	ธรรม
ก กา	กต	ก กา	กน	กม

คณะผู้จัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมภาษาไทย เสริมคุณธรรมจริยธรรม

ชุด นิทานชาดกร้อยกรอง

เรื่อง มหากบิลวานร

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

ที่ปรึกษา

คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา

นายวินัย รอดจ่าย

นายสุชาติ วงศ์สุวรรณ

นางเบญจลักษณ์ น้ำฟ้า

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่ปรึกษาด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

ผู้ร้อยกรอง

นางสาวสมทรง แสงแก้ว

นางสาวไพบูลย์ สกุลกรุณาอารีย์

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔

โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)

ความนำนิทาน

นิทาน เรื่อง มหากบิลวานร

ผู้ร่วมพิจารณาในการนำไปใช้

รองศาสตราจารย์ประพนธ์ เรืองณรงค์

นางสาวสมทรง แสงแก้ว

นางอำไพพรรณ น้อยหนูจตุรัส

นายชมพร เพชรอนันต์กุล

นางสาวอรุณวรรณ ผู้ชนดี

นายเอนก แจ่มขำ

นางสายพร แจ่มขำ

รองศาสตราจารย์สุภาณี พัดทอง

นางปราณี ปราบริปู

ผู้วาดภาพประกอบ

นายปรัชญา วุฒิช่าง

บรรณาธิการ

นางปราณี ปราบริปู

นางสาวสมทรง แสงแก้ว

นางสาวอรุณวรรณ ผู้ชนดี

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในสถานศึกษา

ด้วยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการจัดทำหนังสือ
อ่านเพิ่มเติมภาษาไทย เสริมคุณธรรมจริยธรรม ชุด นิทานชาดกร้อยกรอง ชั้นประถมศึกษา
ปีที่ ๓ เรื่อง มหากบิลวานร เพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์
กระทรวงศึกษาธิการพิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้หนังสือนี้ในสถานศึกษาได้

ประกาศ ณ วันที่ ๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๑

(คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ปฏิบัติราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

หนังสืออ่านเพิ่มเติมภาษาไทย เสริมคุณธรรมจริยธรรม

ชุด นิทานชาดกร้อยกรอง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

พญานกแขกเต้าผู้รู้คุณ

พญากวางทองกับนายพราน

พ่อค้าเร่

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

เศรษฐีหนู

ทำใจดีสู้เสือ

พ่อค้าผู้ไม่ละความเพียร

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

นกกระเจาบสองฝูง

มหากบิลวานร

พญาหงส์ทอง

“นิทานในชาดกนั้น เปรียบเหมือนใบอ่อน
ใบแก่ กิ่งก้าน และเปลือกกระพี้ ส่วนแก่นที่แท้จริงนั้น
คือ คุณธรรมที่ปรากฏในคำสอน ซึ่งย่อลงสั้นๆ
คล้ายกับที่กล่าวไว้ท้ายนิทาน เรื่องนี้สอนให้รู้ว่า ...
นั่นเอง”

สุชีพ ปุณฺณภาพ

